

cam imperfectionem et dependentiam, quam dicit creatura; vel (quod fere idem est) non requirat carentiam alicujus dignitatis vel excellentiæ cujus creatura sit capax; quia Deus, non amittendo suum supremum dominium, potest creaturæ suæ communicare bona sua, quantum voluerit, seu quantum ipsa capax fuerit. At vero servitus humana non est naturalis, sed ab hominibus introducta. Unde eas condiciones requirit quæ arbitrio hominum constitutæ sunt. Et quia hæc servitus, et vilem conditionem et statum hominis secum affert, et in pœnam gravissimam introducta est, ideo condiciones omnes ingenuitatis et notabilitatis excludit; et hac ratione differt etiam hæc servitus a divina, quod servus jure civili non est capax proprii domini; servus autem Dei est vere dominus supernaturalium etiam honorum, quamvis sub dominio Dei. Unde etiam fit ut servitus hæc humana excludat omne jus et consortium cum domino in omni genere honorum; ac propterea etiam filiatio adoptiva humana excludit talem servitutem, quamvis adoptio Dei, ut dixi, illam non excludat. Atque ita optima ratione constat, quomodo Christo ut homini non repugnent simul filiatio naturalis et servitus respectu Dei; nam hæc relationes inter se non sunt repugnantes, quia nullas condiciones contrarias aut oppositas requirunt; præsertim cum et Deum sub diversa ratione respiciant, et diversa habeant fundamenta; nam servitus fundatur in natura humana secundum naturalem conditionem ejus; filiatio vero in gratia unionis. Quo etiam fit ut aliter dicatur Christus, in quantum homo, servus, quam Filius; dicitur enim Filius specificative tantum, non reduplicative, servus autem utroque modo, quia in humanitate servus est; et quia homo, ideo et servus.

60. Denique hinc etiam solutum manet exemplum de vinculo conjugii humani, quod tollit servitutem, ex quo fieri videtur, majori ratione vinculum unionis hypostaticæ excludere ab humanitate omnem conditionem servitutis, ratione cujus possit Christus ut homo appellari servus. Sed si hæc conjectura quicquam probaret, eodem modo posset concludere conjunctionem, quam Beatissima Virgo habet cum Deo ratione maternitatis, debere ab illa excludere veram servitutem; quia sive physica, sive moraliter res consideretur, non est minor, imo major illa conjunctio quam sit in hominibus inter virum et uxorem. Negatur ergo similitudo seu consequen-

tia, quia servitus ad Deum est intrinseca et connaturalis, et nobilissima; servitus autem humana est extrinseca et ad placitum hominum introducta, atque adeo ignobilis, ut merito non admittat eam æqualitatem et familiaritatem quæ inter virum et uxorem esse debet.

SECTIO II.

Utrum Christus cum sola determinatione, ut homo, possit dici servus, vel etiam sine illa.

1. *Dubitandi ratio.*—Primum supponimus, ex parte prædicati, *servus*, posse esse ambiguitatem et æquivocationem, et ideo oportere ita illa voce uti, ut ex adjunctis satis constet, in bono et catholico sensu servitutem Christo attribui. Difficultas ergo est an, loquendo de illa nobili servitute, quæ Christo ut homini convenire potest, in proprietate et rigore sermonis possit de illo prædicari sine determinatione, in quantum homo, vel tantum cum illa. In qua difficultate, etiam est certum convenientius esse illam determinationem addere, ut hic D. Thomas admonuit, ad tollendam omnem ambiguitatem et suspicionem erroris.

2. De rigore autem sermonis, D. Thomas indicat etiam sine illa determinatione veram esse locutionem, nam solum ait potius esse hoc prædicatum attribuendum cum determinatione, et quia hoc prædicatum æquiparat cum *esse subjectum*, quod supra diximus posse sine determinatione prædicari de Christo. Et confirmari potest hæc pars testimoniis præcedente sectione adductis; nam, quando Sancti Christum servum appellant, sæpe sine illa determinatione loquuntur; imo et Scriptura ita loquitur; cur ergo nos etiam non poterimus ita loqui? Negandum enim non est quin Sancti in rigore et proprietate sermonis loquantur. Ratione probari potest, quia si cum determinatione est vera locutio, etiam erit sine illa, quia illa determinatio non extrahit subjectum a propria significatione, nec diminuit illam (ut sic dicam); ergo recte sequitur: Christus, in quantum homo, est servus; ergo Christus est servus; non enim fit illatio a dicto secundum quid ad simpliciter, sed a non amplo ad amplum affirmative.

3. *Prima conclusio.*—In hac re certum imprimis esse videtur, Christum non posse simpliciter dici servum Verbi aut Filii Dei; hoc enim est quod Concilium Alexandrinum tra-

didit in epist. 40 Cyrilli, quam recipit Concil. Ephesinum, ubi sic legitur: *Verbum Dei carni secundum hypostasim unitum, omnium quidem Deus est, omnibusque dominatur; at sui ipsius nec servus est, nec dominus; stultum enim est, imo et impium, ad hunc modum sentire aut dicere.* Et ratio ibidem redditur, *ne unum Christum, et Filium, ac dominum, in duos scindamus.* Et ideo anathem. 6, damnat Cyrillus hanc propositionem: *Verbum est dominus Christi*; et in defensione ejusdem declarat illud esse dictum contra Nestorium, qui Christum a Verbo personaliter distinguebat. Et eandem sententiam significavit Damasc., loco supra tractato, ex lib. 3 de Fide, c. 21, ubi magis explicat rationem a Cyrillo indicatam; nam servus dicit relationem ad alterum; et ideo, si Christus dicatur servus Verbi, aut Filii Dei, significatur Christum esse alium a Filio Dei; et ideo illa locutio simpliciter est neganda. At vero cum addito, si Christus, in quantum homo, dicatur servus Verbi aut sui ipsius, in quantum est Deus, non erit falsa locutio, ut hic, art. 2, sentit D. Thomas; et colligit ex August., 1 de Trinit., cap. 7, et supra dictum est de hoc prædicato, *subiectus* aut *minor*; nam eadem est horum ratio. Addita enim illa determinatione, satis declaratur, non secundum diversitatem suppositorum, sed naturarum, dici Christum ut hominem sui ipsius servum; nam, licet idem secundum eandem naturam non possit esse sui ipsius servus, tamen secundum diversas non repugnat; nam hæc relatio, quamvis denominet suppositum ratione naturæ, tamen ut reperiri possit, non requirit distinctionem suppositorum, sed naturarum; sicut in superioribus dicebamus de relatione *subjecti satisfaciens*, et similibus.

4. Difficultas vero est, an etiam respectu Dei Patris, vel Spiritus Sancti, sit etiam necessaria determinatio; nam tunc jam cessat prædicatum inconveniens, quia Christus est persona distincta a Patre et Spiritu Sancto; et ideo, licet in ea locutione, *Christus est servus Patris*, involvatur personarum distinctio, nihil falsum significatur; et hoc etiam satis esse videtur ut possit simpliciter dici servus Dei, quia licet *Deus* possit supponere pro persona Filii, tamen quia nomen *Deus* potest etiam supponere pro persona Patris, ex vi suæ significationis et suppositionis admittit personarum distinctionem, quomodo dicitur Deus de Deo genitus; ergo etiam poterit dici Christus servus Dei. Et eadem ratione, licet

Verbum non possit absolute dici Deus aut dominus Christi, tamen Pater dici poterit Deus Christi, sicut ipsemet Christus eum appellavit, Joan., 20 cap.; et similiter poterit dici dominus Christi, nam hæc duo vel sunt idem, vel unum ex alio sequitur, ut supra diximus. Ac denique eadem ratione poterit dici Christus absolute servus, quamvis non addatur vel explicetur terminus servitutis, quia hoc non semper est necessarium in hujusmodi prædicatis relativis. Et similiter dici poterit Christus habere dominum, vel Deum, propter eandem causam.

5. *Secunda conclusio.*—Nihilominus tamen probabilius censeo, in rigore sermonis, non esse dicendum Christum servum sine determinatione, *ut homo*, vel, *in quantum homo*, vel *secundum humanitatem*, sive hæc determinatio expresse addatur, sive implicite subintelligatur, quod frequentius contingit, quando illa propositio non solitarie profertur, sed in alicujus sermonis progressu, in quo ex antecedentibus et sequentibus satis constat locutionis sensus; et hoc fere modo invenitur hæc locutio in Scriptura et Patribus, Ratio vero, ob quam hæc determinatio requiratur, imprimis reddi potest ex Damasc. supra, quia, si Christus non potest dici simpliciter servus Verbi, ergo nec servus Patris (et a fortiori nec Spiritus Sancti), ne aliquem servum videatur habere Pater, quem non habet Filius; ergo nec Dei servus dici potest, quia neque ratione personarum potest id verificari, nec ratione hujus Dei ut sic, id est, ut absolute et essentialiter subsistentis, quia ut sic etiam non distinguitur personaliter a Christo, ut possit Christus, ejus servus simpliciter dici; igitur nec potest dici Christus absolute servus, non explicato termino, quia nullus servus invenitur. Ex qua ratione videtur colligi hoc generale principium, in quo ipsa fundatur, prædicata relativa, quæ in humanitate aut ratione humanitatis Christo conveniunt, si non possunt simpliciter dici de ipso respectu Verbi, non posse etiam dici respectu Patris aut Dei, aut simpliciter sine expressione termini, ne sequatur illud inconveniens, ut aliquid Pater habere dicatur, quod non habet Filius. Sed, licet hoc principium sit probabile, non tamen videtur necessarium; nam inde fieret Christum non posse etiam dici subjectum Patri, quod tamen in rigore sermonis dici potest, ut supra vidimus. Item, quia illud incommodum, quod infertur, esset quidem inconveniens, si in re ipsa acci-

deret; tamen, cum in re ipsa quidquid convenit Patri, conveniat etiam Filio, quod in figura locutionis possit aliquo modo dici de Patre, quod non potest vere dici de Filio, nullum est inconveniens; et ita accidit in præsente; nam, sicut Pater creavit seu fecit Christum ut hominem, ita et Filius; et sicut potest illi præcipere, et de omnibus illius rebus disponere, ita etiam Filius; et ideo in re Filius est æque dominus Christi ut hominis; tamen quia nihilominus Pater est persona distincta a Christo, et non Filius, ideo in aliqua locutione involvente distinctionem personarum, posset hoc dominium attribui Patri et non Filio, sicut etiam potest Pater dici creare a se; Filius autem non a se, sed a Patre, quia in illa locutione non solum creatio, sed etiam origo involvitur. Igitur, si illa propositio: *Christus est servus Patris*, neganda est, non est propter distinctionem aut inæqualitatem personarum, quæ in ea involvatur, nam distinctio revera reperitur inter Patrem et Christum; inæqualitas vero revera non involvitur, saltem ex prædicta ratione.

6. Alia ergo ratio reddi potest, quia Christus simpliciter et sine addito non potest dici creatura, sed solum cum determinatione, *in quantum homo*; ergo nec servus dici poterit. Patet consequentia, tum quia hæc relatio servitutis, vel est eadem cum relatione creaturæ, vel potissimum convenit titulo creationis; tum etiam quia de utraque propositione est eadem ratio; nam Christus simpliciter dictus, et præsertim positus ex parte subjecti, stat pro supposito, et tam servitus, quam ratio creaturæ talis est, ut possit indifferenter convenire, tam ratione suppositi, quam ratione naturæ; et ideo, sicut relatio creaturæ simpliciter dicta de Christo, in rigore videtur attribui supposito, et ideo falsa est locutio, ita etiam relatio servitutis. Sed hæc etiam ratio, licet sit probabilis, si nihil aliud addatur, potest pati calumniam, quia licet esse creaturam, quatenus in rigore significat id quod est factum ex nihilo, non possit simpliciter dici de Christo, tamen quatenus etiam significare potest quidquid est factum vel productum in tempore, potest in sensu catholico attribui Christo, etiam simpliciter, et sine determinatione, *ut homo*, ut supra, q. 16, vidimus. At vero ad relationem servitutis sufficit esse creaturam hoc posteriori modo, sicut sufficit esse hominem, etiamsi talis homo non sit ex nihilo factus; ergo hoc satis erit ut Christus simpliciter possit dici servus.

7. Addendum ergo superest ad dictæ rationis efficaciam, denominationem servi talem esse, ut, si simpliciter tribuatur, et aliunde non limitetur, includat imperfectionem divinæ personæ repugnantem, nimirum totalem dependentiam ejus, qui servus dicitur, ab alio cujus dicitur servus. Quod probatur ac declaratur, quia servus proprie dicitur, qui omnino est sub dominio alterius, et hoc addit supra subjectionem; esse autem sub dominio alterius, est magna dependentia et imperfectio. Si ergo Christus simpliciter et sine addito dicatur servus, in rigore significatur, Christum, secundum totum id quod est, esse sub dominio Dei, quod in rigore est falsum; nam suppositum, quod est præcipuum in Christo, quodque simpliciter est Christus, sub nullius dominio existit. Cum vero additur determinatio, *in quantum homo*, consequenter restringitur denominatio servitutis, solumque significatur Christum, ea ratione qua homo est, seu secundum humanitatem Verbo unitam, esse sub dominio Dei, quod est verissimum; et ideo, quamvis altera propositio cum addito illo, *in quantum homo*, concedatur, altera sine addito neganda est. Quocirca hæc denominatio servi non est æquiparanda cum denominatione creaturæ, et creatura late significat quidquid factum est in tempore, sed ut significat stricte id quod omnino est factum ex nihilo; nam perinde est esse omnino sub dominio Dei, ut nomine servi simpliciter dicti significatur, quod esse a Deo ex nihilo productum. Sed aiunt quidam, licet Christus, secundum totum quod habet, non sit de nihilo productus, nihilominus posse simpliciter dici creaturam, quia sensus est, Christum esse aliquid quod secundum se totum de nihilo producitur; et eadem ratione, si Christus, in quantum homo, dicitur servus, etiam simpliciter posse servum appellari, quia sensus erit, Christum esse aliquid quod secundum se totum sub alterius dominio existit. Sed non satis intelligo quomodo hi auctores concedant hanc propositionem: Christus est creatura, esse simpliciter veram in hoc sensu, id est, Christus est aliquid quod secundum se totum de nihilo producitur; quia in Christo nihil est secundum se totum de nihilo productum, nisi humanitas ejus, vel anima, vel materia; sed hæc est falsissima propositio: Christus est sua humanitas, vel sua materia; ergo etiam illa propositio est omnino falsa: Christus est aliquid quod secundum se totum de nihilo

producitur. Quid enim illud est, si non est humanitas neque singulæ partes ejus? Nunquid est compositum ex humanitate et persona Verbi? At hoc non potuit ex nihilo produci; ergo Christus non est aliquid quod secundum se totum sit de nihilo productum. Et eadem ratione, non est aliquid quod secundum se totum est sub dominio alterius. Concedo ergo, dictam locutionem reddere hunc sensum; sed propter eam causam existimo in rigore sermonis esse falsam.

8. *Satisfit rationi dubitandi.* — Ad rationem ergo dubitandi in principio positam, quod ad locutiones Patrum attinet, jam responsum est, eos, vel explicite ponere determinationem, vel implicite supponere, quia ex contextu sui sermonis satis intelligitur; D. Thomas autem, ut supra dixi, non examinavit nec definivit quid unaqueque istarum vocum in rigore significet, quidve per eam attribuitur subjecto simpliciter et sine determinatione sumpto; sed contentus fuit, et rem declarando, et quoad usum sermonis admonendo, ut semper addatur determinatio ad æquivocationem tollendam, sive in rigore sit necessaria, sive non. Ad rationem autem respondetur, sine dubio multa vere prædicari de Christo cum illa determinatione, *in quantum homo*, quæ sine illa non prædicantur, quod duplici ex causa nunc potest contingere: una est, si dictio, *in quantum*, sumatur secundum quid, ut in subjecto tantum aliquam partem designet; ut (juxta quemdam sensum) potest dici: Christus, in quantum homo, est creatura, id est, secundum humanitatem. Alia causa esse potest, si dictio illa, *in quantum*, usurpetur ad designandam formalem suppositionem subjecti, qua ratione hæc locutio est vera: Christus, in quantum homo, incepit esse; cum tamen illa sit falsa: Christus incepit esse; quia in hac inceptio attribuitur supposito divino in suo esse simpliciter, quia Christus absolute pro eo supponit; in priori vero inceptio attribuitur composito ex Verbo et humanitate, pro quo Christus ibi supponit ob adjunctam determinationem *in quantum homo*. Quandocumque ergo aliqua ex his causis intercedit, non recte sumitur argumentum a propositione habente determinationem, ad aliam carentem illa, quia committitur fallacia appellationis variatæ, vel a secundum quid ad simpliciter. Utraque autem causa in præsentem intercedit, nam in Christo sola humanitas est servilis naturæ, seu conditionis, quæ est esse secundum se

totam sub dominio alterius, et ideo non dicitur Christus servus, nisi secundum quid, id est, secundum humanitatem, vel formaliter ratione compositi, quatenus formaliter constitutum est per naturam seu formam servi.

QUÆSTIO XXI.

DE ORATIONE CHRISTI IN QUATUOR ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de oratione Christi. Et circa hoc quærentur quatuor.

Primo, utrum Christo conveniat orare.

Secundo, utrum conveniat sibi secundum suam sensualitatem.

Tertio, utrum conveniat sibi orare pro se ipso, an tantum pro aliis.

Quarto, utrum omnis ejus oratio sit exaudita.

ARTICULUS I.

Utrum Christo competat orare¹.

1. *Ad primum sic proceditur. Videtur quod Christo non competat orare. Nam, sicut Damascenus dicit², oratio est petitio decentium a Deo; sed cum Christus omnia facere posset, non videtur ei convenire quod aliquid ab aliquo peteret; ergo videtur quod Christo non conveniat orare.*

2. *Præterea, non oportet orando petere illud quod aliquis scit pro certo esse futurum (sicut non oramus quod sol oriatur cras); neque est etiam conveniens quod aliquis orando petat quod scit nullo modo esse futurum. Sed Christus sciebat circa omnia quid esset futurum. Ergo non conveniebat ei aliquid orando petere.*

3. *Præterea, Damascen. dicit, in l. 3³, quod oratio est ascensus intellectus in Deum. Sed intellectus Christi non indigebat ascensione in Deum, quia semper intellectus ejus erat Deo conjunctus, non solum secundum unionem hypostasis, sed etiam secundum fruitionem beatitudinis. Ergo Christo non conveniebat orare.*

Sed contra est quod dicitur Luc. 6: Factum est in illis diebus, exiit in montem orare, et erat pernoctans in oratione Dei.

Respondeo dicendum, quod (sicut dictum est

¹ 3, d. 17, art. 3, q. 1, et 4, d. 15, q. 4, a. 6, q. 2, ad 1, et Joan. 11, lec. 6, col. 2, fin.

² L. 3, c. 24, in princ.

³ Cap. 24, in princip.

in secunda parte ¹⁾ oratio est quædam explicatio propriæ voluntatis apud Deum, ut eam impleat. Si igitur in Christo esset una tantum voluntas, scilicet divina, nullo modo competere sibi orare, quia voluntas divina per se ipsam est effectiva eorum quæ vult, secundum illud Psalm. 134: Omnia quæcunque voluit Dominus, fecit. Sed quia in Christo est alia voluntas divina, et alia humana, et voluntas humana non est per se ipsam efficax ad implendum quæ vult, nisi per virtutem divinam, inde est quod Christo, secundum quod est homo, et humanam voluntatem habens, competit orare.

Ad primum ergo dicendum, quod Christus poterat perficere omnia quæ volebat, secundum quod Deus, non autem secundum quod homo; quia secundum quod homo non habuit omnipotentiam, ut supra habitum est ²⁾. Nihilominus tamen ipse idem Deus existens et homo, voluit ad Patrem orationem porrigere; non quasi ipse esset impotens, sed propter nostram instructionem. Primo quidem, ut ostenderet se esse a Patre. Unde ipse dicit Joan. 11: Propter populum qui circumstat, dixi, scilicet, verba orationis, ut credant quia tu me misisti. Unde Hilarius, in 10 de Trinit. ³⁾, dicit: Non prece eguit, pro nobis oravit, ne Filius ignoraretur. Secundo, ut nobis exemplum orandi daret. Unde Ambrosius dicit super Lucam ⁴⁾: Noli insiduos aperire aures, ut putes Filium Dei, quasi infirmum rogare, ut impetret quod implere non possit; potestatis enim est auctor, obedientiæ magister, ad præcepta virtutis suos nos informat exemplo. Unde et August. ⁵⁾ dicit super Joan.: Poterat Dominus in forma servi, si hoc opus esset, orare silentio; sed ita se Patri exhibere voluit precatorem, ut meminisset nostrum se esse doctorem.

Ad secundum dicendum, quod inter alia, quæ Christus scivit futura, scivit quædam esse fienda propter suam orationem, et huiusmodi non inconvenienter a Deo petiit.

Ad tertium dicendum, quod ascensio nihil est aliud quam motus in id quod est sursum; motus autem, ut habetur in 3 de Anima ⁶⁾, dupliciter dicitur. Uno modo proprie, secundum quod importat exitum de potentia in actum,

¹⁾ 2. 2, q. 83, art. 1 et 2.

²⁾ Q. 13, art. 1.

³⁾ Parum ante finem.

⁴⁾ Lib. 5 in Luc., c. 6; titul. illius cap. est de Oratio Jesu in monte, paulo a princ., t. 5.

⁵⁾ Tra. 104, parum ante med., tom. 9.

⁶⁾ Text. 28, tom. 2.

prout est actus imperfecti; et sic ascendere competit ei, quod est potentia sursum, et non actu. Et hoc modo, ut Damasc. dicit in 3 lib. ¹⁾, intellectus humanus Christi non eget ascensione in Deum, cum sit semper Deo unitus, et secundum esse personale, et secundum contemplationem beatam. Alio modo dicitur motus, qui est actus perfecti, id est, existentis in actu; sicut intelligere et sentire dicuntur quidam motus. Et hoc modo intellectus Christi semper ascendit in Deum, quia semper contemplatur ipsum, ut supra se existentem.

COMMENTARIUS.

1. Ex corpore articuli duæ colliguntur assertiones. Prima est, si Christus tantum esset Deus, seu (quod idem est) si in eo tantum esset voluntas divina, non fore capacem orationis. Quod est per se evidens, ut idem D. Thomas 2. 2, q. 83, art. 10, latius docuit, quia oratio est actus inferioris deprecantis superioris ut se adjuvet; unde est actus indigentis ope alterius, cui cultum et reverentiam exhibet, et ideo ad religionem pertinet; Deus autem neque alterius ope indiget, neque alterum revereri aut religionem colere potest, cum omnipotens sit, et superioris non habeat, et ideo orare non potest; neque enim ad se ipsum orationem dirigere valet, ut per se constat. Neque ad hoc refert quod in Deo sit personarum distinctio; omnes enim æquales sunt, et eadem omnipotentia, intellectu et voluntate operantur, et ideo non potest una magis alteram orare quam se ipsam.

2. Ratio orationis quæ sit. — Secunda assertio D. Thomæ est, Christum Dominum ut hominem, quia humanam habet voluntatem, et intellectum, vere ac proprie orare posse; humana enim voluntas, etiam Christi, non est per se efficax, sed auxilio indiget divino, quod orando implorare potest, et voluntatem suam apud Deum explicando, in quo ratio orationis consistit, ut D. Thomas inquit, quod non est huius loci latius explicare; in quo enim actus orationis consistat, et cuius facultatis actus sit, non facile (ut existimo) explicari potest; id tamen agendum est in 2. 2, q. 83. Nunc quod præsentis instituto satis est, supponamus actum mentalis orationis seu petitionis apud Deum (de hoc enim agimus) includere vel supponere aliquid ad intellectum, et aliquid ad voluntatem pertinens, scilicet

¹⁾ C. 24, circa princ.

voluntatem, seu desiderium obtinendi aliquid a Deo, seu ope divina; quæ voluntas supponit, Deum cognosci ut auctorem talis boni, a quo expectandum est et petendum; deinde includit oratio ordinationem quamdam huiusmodi voluntatis, seu desiderii ad Deum, qua homo manifestat Deo suum affectum, cupiens et sperans obtinere quod appetit; sive igitur hæc oratio, vel explicatio desiderii apud Deum, ad intellectum, sive ad voluntatem perlineat, constat tamen Christi animam capacem fuisse omnium istorum actuum, cum creata sit, Deoque subjecta et inferior.

3. Christus cur oraverit. — Solutio ad primum nonnihil difficultatis habet; argumentum enim erat, Christum non indigere oratione, cum omnia per se possit. Respondet autem primum D. Thomas, Christum ut hominem non potuisse perficere omnia quæ volebat, sine oratione, quia ut homo non erat omnipotens; subdit vero deinde voluisse ad Patrem orationem porrigere, non quia ipse esset impotens, sed propter nostram instructionem et exemplum. Quæ duo non videntur inter se consentanea; quia si propterea fuit capax orationis, quia ut homo non omnia poterat, ergo revera oravit quia erat impotens. Et confirmatur, quia si tantum oravit propter instructionem et exemplum, nec nunc oraret, neque in via orasset, nisi tantum publice. Respondetur mentem D. Thomæ esse, cum Christus sit Deus, assumendo humanitatem, potuisse illi communicare, ut omnia quæ vellet, operaretur absque orationis vel petitionis indigentia; et hoc modo dicitur orasse, non quia sit impotens, nimirum ipsa persona Christi ad operandum hoc modo per humanitatem suam; de facto tamen noluit communicare hanc efficaciam suæ humanitati, nisi per hoc medium orationis et petitionis; et ideo recte etiam dicitur in quantum hominem non omnia posse sine oratione. Et hoc sensu etiam potest vere dici, Christum ut hominem interdum orasse, non solum propter instructionem et exemplum, sed quia sine oratione revera non posset perficere quod volebat, quanquam hoc totum ad nostram instructionem et exemplum ordinatum sit. Ad confirmationem respondetur, illas esse optimas rationes, sed non adæquatas; nam etiam voluit Deus Christum ut hominem oratione indigere, ut servaretur debitus ordo inferioris naturæ ad superioris. et ut debitum orationis cultum divinitati præberet.

4. Secundum argumentum duas partes habet: altera est, quomodo Christus petebat orando, quæ certo sciebat esse futura. Et hanc facile dissolvit D. Thomas, dicendo ideo orasse, quia præsciebat per orationem suam fuisse futura. Altera pars erat, quomodo orando petebat interdum quæ sciebat nullo modo esse futura. Et huic parti nihil respondet D. Thomas; fortasse enim omisit in 4 art. explicandam. Responsio vero est, simpliciter non petiisse res huiusmodi, sed solum interdum sub conditione explicasse affectum suum, propter instructionem nostram, vel exemplum, vel alias honestas causas.

5. In solutione ad tertium videtur sentire D. Thomas Christum orasse Deum per ipsam contemplationem beatam; et hoc modo applicat orationi Christi definitionem Damasc., scilicet, orationem esse ascensum mentis in Deum, ut, scilicet, in Christo intelligatur, non de aliquo novo ascensu, sed de illo quem perpetuo habet per contemplationem beatam. Et est hoc quidem verum, quia (sicut supra diximus) potuit anima Christi, supposita visione Dei, exercere circa creaturas in Deo visas actus charitatis proximorum, liberos et meritorios, et ita etiam potuit desiderare illis bona, atque adeo ea petere a Deo. Addi vero potest, per actus scientiæ infusæ, potuisse animam Christi habere novas ascensiones mentis in Deum, nunc per unum affectum, postea per alium, et hoc modo novas orationes fundere extra contemplationem beatam. Quæ omnia facile ex supra tractatis de scientia et voluntate Christi constare possunt.

ARTICULUS II.

Utrum Christo conveniat orare, secundum suam sensualitatem ¹⁾.

1. Ad secundum sic proceditur. Videtur quod Christo conveniat orare secundum suam sensualitatem. Dicitur enim in Psal. 83, ex persona Christi: Cor meum et caro mea exultaverunt in Deum vivum. Sed sensualitas dicitur appetitus carnis. Ergo sensualitas Christi potuit ascendere in Deum vivum, exultando, et pari modo orando.

2. Præterea, ejus videtur esse orare, cujus est desiderare illud quod petitur. Sed Christus petiit aliquid quod desideravit ejus sensualitatem.

¹⁾ Infra, a. 4, corp., et ad 4, et 3, dist. 17, art. 3, et op. 2, c. 240, et opus. 7.